

Myndighetsnätverket för klimatanpassning

Året 2020

HÄNT UNDER ÅRET	3
MÖTEN	4
ARBETSGRUPPER	4
Foder – säker tillgång och kvalitet i bristsituationer	4
Kalvar – behov av klimatanpassning vid uppfödning	5
Livsmedelsförsörjning – produktion och tillgång av animala livsmedel under en kris till följd av klimatförändring och extremväder	5
Flodpärlmusslan – nätverk kring hoten mot arter och hur dessa bör hanteras	6
Gemensamhetsanläggningar för klimatanpassningsåtgärder	6
Skog och skador på samhällsviktiga funktioner	7
Klimatanpassningsåtgärder i kustzonen	7
Vägledning för att identifiera och hantera klimatrelaterade risker i översiktsplanering	8
Ett helhetsperspektiv inom klimatanpassning med fallstudie Klarälvsområdet	8
Geodata för klimatanpassning – Metadata	9
Vattenuttag – nationell prioritering av informationshämtning	9

Hänt under året

Två nya medlemmar har under året anslutit sig till nätverket, Socialstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten. Det innebär att nätverket vid årsskiftet 2020/2021 bestod av 26 nationella myndigheter, länsstyrelserna, som valt att delta i nätverket via representation, och Sveriges kommuner och regioner.

Webbportalen Klimatanpassning.se fortsätter att vara välbesökt. Under 2020 uppgick antal besök till totalt 61 351, vilket är en ökning med 29 procent jämfört med 2019. Den engelska versionen av portalen har byggts om med nytt utseende och nytt material.

Fyra nyhetsbrev skickades ut till 1 392 prenumeranter med nätverket som avsändare.

Fyra nätverksmöten hölls. Enligt önskemål från medlemmarna har SMHI under året erbjudit sektorsvisa diskussioner i anslutning till ordinarie möten. I de fall minst tre medlemmar anmält intresse för att diskutera en viss sektor har SMHI anordnat ett diskussionsmöte. Tre diskussioner har genomförts om bebyggelse och byggnader, en om människors hälsa och en om energiförsörjning. Diskussionerna har rört klimat- och sårbarhetsanalyser och vilka risker som olika myndigheter ansett är viktigast, i syfte att identifiera eventuella skillnader i bedömningarna och möjligheter till samverkan.

Elva arbetsgrupper har finansierats med medel som avsatts för arbete initierat inom nätverket. I arbetsgrupperna har elva nationella myndigheter som är medlemmar i nätverket och flera länsstyrelser medverkat och därtill andra organisationer som inte är medlemmar. Medverkande aktörer bedöms ha stärkts genom informationsdelning och kompetenshöjning. Arbetsgrupperna har även stärkt aktörer i samhället genom att:

- utveckla kunskap och data, exempelvis kartsikt som kan användas för beslut om skyddsåtgärder i kustzonen och rekommendationer för metadata för geodata som används i arbete med klimatanpassning.
- öka engagemang och sprida kunskap i samhället, genom att vid seminarier, i rapporter och/eller via medverkande myndigheters webbplatser tillgängliggöra kunskap om till exempel djurhållning i ett förändrat klimat och behovet av klimatanpassning för att minska skogsbrukets påverkan på samhällsviktiga funktioner.
- verka för förbättringar av ramverk och styrmedel, exempelvis genom att utreda hur möjligheten att skapa gemensamhetsanläggningar i Anläggningslagen kan användas i klimatanpassningsarbetet, utveckla en vägledning för att identifiera och hantera klimatrelaterade risker i översiktsplaneringen och lista datakällor för direkt eller indirekt information om vattenuttag som kan användas i länsstyrelsernas tillsyn.

En utvärdering av hur medlemmarna uppfattat nätverket genomfördes i november. 17 av de 23 svarande anser att Myndighetsnätverket för klimatanpassning har bidragit till ökad samverkan i hög grad och sex i viss grad. 12 av de 19 svarande anser att nätverkets arbetsgrupper bidragit till en ökad kunskapsnivå hos målgrupperna i hög grad och sju i viss grad.

Möten

Två av de fyra mötena (januari och augusti) var kortare videomöten och två (april och november) heldagsmöten. Heldagsmötena var planerade som fysiska möten på plats hos en av medlemmarna, men fick ersättas av videomöten på grund av covid-19.

Vid varje möte delade medlemmarna information, genom att information samlades in från alla medlemmar och sammanställdes i ett gemensamt dokument för informationsdelning. Därtill fick deltagande parter information om vad som är aktuellt på Klimatanpassning.se och pågående arbetsgrupper följdes upp. Utöver detta föreslog medlemmarna särskilda fördjupningspunkter till olika möten.

Året inleddes med ett videomöte i januari under vilket forskningsprojektet Making Sense of Adaptation presenterade sitt arbete och vad de hittills noterat rörande nätverket.

Vid mötet i april fick deltagarna information om Boverkets uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön och Geodatastrategin. Därtill presenterades resultaten av en arbetsgrupp inom nätverket som var aktiv under 2019 – Fastighetsförvaltning i ett förändrat klimat. Deltagarna fick även lämna input till MSB:s och SGI:s regeringsuppdrag att identifiera särskilda riskområden för ras, skred, erosion och översvämning.

Vid augustimötet presenterade SMHI EU:s arbete med att ta fram en ny strategi för klimatanpassning.

Vid mötet i november kompletterades informationsdelningen med reflektion över budget 2021. Deltagarna fick ta del av en presentation om ISO-standarder för klimatanpassning. Representanter från Nationella expertrådet för klimatanpassning och Miljödepartementet deltog och informerade om pågående arbete. Därtill planerades nätverkets verksamhet under 2021.

Samtliga mötesanteckningar och informationsdelningsdokument finns sparade på nätverkets samarbetsyta på Hive.

Arbetsgrupper

En stor del av nätverkets arbete sker i arbetsgrupperna. Två insamlingar av idéskisser genomfördes, en i mars och en i oktober när de ekonomiska delredovisningarna från pågående arbetsgrupper sammanställdes. Efter omröstning tilldelades tio arbetsgrupper medel i mars och en (Vattenuttag – nationell prioritering av informationshämtning) i oktober.

Foder – säker tillgång och kvalitet i bristsituationer

Deltagande parter: SVA (sammankallande), Jordbruksverket, Livsmedelsverket samt rådgivare och forskare från Växa Sverige, Gård & Djurhälsan, SLU och Hushållningssällskapet.

Arbetsgruppens syfte var att öka engagemang och sprida kunskap i samhället samt att stärka medverkande myndigheter genom informationsdelning och kompetenshöjning.

Arbetsgruppen hade fyra möten. Därtill hölls kortare avstämningsmöten i mindre konstellationer för att planera och utföra specifika arbetsuppgifter kopplade till gruppens arbete. Omvärldsbevakning utfördes, med fokus på att sammanställa information kring vad som hänt och gjorts inom området

sedan 2018 samt vad som är på gång nu. Resultaten från arbetsgruppen nyttjades vid uppdatering av SVA:s klimatwebb och införlivades i en rapport om livsmedelssäkerhet som arbetsgruppen "Livsmedelsförsörjning – produktion och tillgång av animala livsmedel under en kris till följd av klimatförändring och extremväder" ansvarat för.

Arbetsgruppen har bidragit till uppbyggnad upp kommunikationsvägar som ökar förståelse mellan myndigheter och rådgivare samt till framtagande av underlag (genom diskussioner, scenarioövningar och omvärldsbevakning) för fortsatt arbete.

Arbetsgruppens samverkan fortsätter under kommande år inom det beviljade MSB-projektet "Effektivt utnyttjande av foder och vatten vid resursbrist" med målet att bidra till en förbättrad förmåga till effektivt utnyttjande av foder och vatten vid resursbrist

Kalvar – behov av klimatanpassning vid uppfödning

Deltagande parter: SVA (sammankallande), Länsstyrelsen Västra Götaland, Jordbruksverket (genom Distriktsveterinärerna), SLU Skara, Gård & Djurhälsan samt Växa Sverige

Arbetsgruppens syfte var att öka engagemang och sprida kunskap i samhället samt att stärka medverkande myndigheter genom informationsdelning och kompetenshöjning.

Arbetsgruppen hade tre digitala möten och en heldagsworkshop med studiebesök på en gård. Resultatet sammanställdes i ett dokument och sex kunskapsfrågor utvecklades som kan användas för självtest av olika aktörer.

Arbetsgruppen har bidragit till kompetenshöjning hos deltagarna genom att klimatanpassningsfrågor diskuterats och viktiga insatser utifrån kalvars behov identifierats. Därtill har arbetsgruppen ökat engagemang och kunskapsspridning i samhället genom att ämnet lyfts i deltagarnas respektive kanaler, både inom deras egna organisationer och i kommunikation med lantbrukare och rådgivare.

Resultatsammanställningen och tillhörande testa-dig-själv-frågor kommer i början av 2021 att läggas upp på www.kalvportalen.se och informationen kommer även att tillgängliggöras på SVA:s webbplats.

Livsmedelsförsörjning – produktion och tillgång av animala livsmedel under en kris till följd av klimatförändring och extremväder

Deltagande parter: SVA (sammankallande), Jordbruksverket, MSB och SLU

Arbetsgruppens syfte var att öka engagemang och sprida kunskap i samhället samt att stärka medverkande myndigheter genom kompetenshöjning.

Arbetsgruppen höll egna möten och genomförde studiebesök på en gård med smågris- och slaktgrisproduktion och en mjölkgård och även ett telefonmöte med en kycklingproducent. Därtill deltog arbetsgruppen i av andra anordnade webbmöten, hearings och seminarier med relevans för livsmedelssäkerhet. Arbetsgruppen skrev en ansökan till Formas "Mer hållbar produktion och konsumtion av livsmedel ger säkrare tillgång vid en kris", som dock inte prioriterades av SLU i en intern urvalsprocess. En hearing anordnades, med fokus på sårbarheter, anpassningsbehov och fortsatt arbete.

Arbetsgruppen har ökat kunskapen och intresse för området hos deltagande myndigheter och ett bra utgångsläge har erhållits för fortsatt arbete, bland annat med en större gemensam ansökan om forskningsmedel.

En rapport, i form av en webbpublikation i SLU Future Foods rapportserie, som sammanfattar bakgrund, nuläge, sårbarheter och anpassningsbehov i primärproduktionen beräknas bli klar i mars 2021. I arbetsgruppen deltagande myndigheter kommer att informera om arbetet och länka till rapporten på sina respektive webbsidor. En större hearing planeras i samband med lanseringen av rapporten i syfte att inhämta synpunkter och idéer samt öka engagemang och sprida kunskap mellan myndigheter, inbjudna intressenter och producenter. Arbetsgruppen hoppas på en lämplig utlysning för att kunna skriva en ny ansökan baserad på framtaget material, vilket skulle innebära fortsatt arbete och samverkan inom området.

Flodpärlmusslan – nätverk kring hoten mot arter och hur dessa bör hanteras

Deltagande parter: SVA (sammankallande), länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sportfiskarna och ArtDatabanken

Arbetsgruppens syfte var att stärka medverkande myndigheter genom informationsdelning och kompetenshöjning.

Arbetsgruppen genomförde två halvdagsmöten, vid vilka information om hälsostatus hos musslan, samt pågående åtgärder för att främja denna, delades mellan de medverkande parterna och utbildningar hölls. Därtill utvecklade SVA en guide till länsstyrelserna om hur provuttag ska utföras på musslor och vilka individer som ska väljas vid sjukdomsmissstanke/ökad dödlighet.

Genom arbetsgruppen har medverkande parter fått en bättre helhetsbild kring musslans hälsostatus, vilka hot som finns mot musslan och hur dessa bäst ska kunna undvikas. Medverkande parter har också en bättre bild av vilka som arbetar med frågor som rör musslans hälsa och vem som är lämpligast att kontakta vid olika frågeställningar. Genom det etablerade nätverket möjliggörs samordning av insatser och ett effektivare nyttjande av resurser inom olika projekt och provinsamlingar.

SVA ska lägga ut information om hälsa hos flodpärlmussla och nätverket på sin webbplats. Nätverket planerar för fortsatta möten under 2021 och eventuellt även samarbete med liknande nätverk i grannländer. SVA ska ta fram ytterligare informationsmaterial till länsstyrelserna kring bedömning av sjukdom hos musslor. Ett samarbete planeras för att kunna dela material vid hälsoundersökningar och genetiska undersökningar.

Gemensamhetsanläggningar för klimatanpassningsåtgärder

Deltagande parter: SGI (sammankallande), Skogsstyrelsen, Lantmäteriet, MSB och Jordbruksverket

Arbetsgruppens syfte var att öka engagemang och sprida kunskap i samhället, verka för förbättringar av ramverk och styrmedel samt att stärka medverkande myndigheter genom kompetenshöjning.

Arbetsgruppen anlätade en konsult för att utreda om Anläggningslagen, med möjligheten att skapa gemensamhetsanläggningar, kan användas som verktyg för att fastighetsägare tillsammans ska kunna bygga, sköta och fördela kostnaderna för skyddsåtgärder för klimatanpassning. Arbetsgruppen

hade avstämningsmöten med konsulten och anordnade även en digital heldagsworkshop under vilken arbetet presenterades för en bred grupp intressenter varefter en mindre grupp specialister höll fördjupade diskussioner kring lagstiftningen.

Arbetsgruppen har bidragit till att kunskapen kring ämnet ökat markant. Deltagande myndigheter har fått en bättre förståelse för hur Anläggningslagen kan användas för att genomföra klimatanpassningsåtgärder och åtgärder för att minska olyckor till följd av naturhändelser såsom ras, skred, erosion, översvämning, skogsbrand och stormfällning. En grund har skapats för ett test av lagstiftningen i praktiken.

En rapport kommer att publiceras under 2021 och önskemål har framförts om att resultatet ska redovisas på olika seminarier och workshops.

Skog och skador på samhällsviktiga funktioner

Deltagande parter: Skogsstyrelsen (sammankallande), SGI, Trafikverket och MSB

Arbetsgruppens syfte var att stärka aktörer i samhället genom att utveckla kunskap och data, öka engagemang och sprida kunskap i samhället och verka för förbättringar av ramverk och styrmedel samt att stärka medverkande myndigheter genom informationsdelning och kompetenshöjning.

Arbetsgruppen tog fram ett rapportutkast rörande de skador skogsbruket orsakar samhällsfunktioner idag i samband genom erosion ras, skred, slamströmmar, bränder och stormfällning och vad det skulle komma att kosta samhället i ett framtida ändrat klimat. Utkastet innefattar även förslag på kostnadseffektiva anpassningar samt områden som behöver utvecklas för att erhålla en bra anpassning.

På sikt förväntas arbetet att bidra till en diskussion om och attitydförändring till klimatanpassningsåtgärder inom skogsbruket och skogssektorn. Därmed bedöms arbetsgruppen bidra till ökad klimatanpassning av skogsbruket och en möjlighet att nå de mål som definieras i flera av de deltagande myndigheternas handlingsplaner för klimatanpassning.

Rapporten kommer att färdigställas och remitteras under 2021 och därefter kommuniceras till berörda målgrupper av respektive myndighet.

Klimatanpassningsåtgärder i kustzonen

Deltagande parter: SGU (sammankallande), SGI, Länsstyrelserna i Skåne och Halland och MSB

Arbetsgruppens syfte var att stärka aktörer i samhället genom utveckling av kunskap och data samt att stärka medverkande myndigheter genom informationsdelning och kompetenshöjning.

Arbetsgruppen tog fram nya, enhetliga kunskapsunderlag om fysiska kustprocesser och sedimentdynamik för Skånes kust. En geodatabas om befintliga kända erosions- och översvämningsåtgärder längs Hallands och Skånes kust skapades från inrapporteringar av kommuner och myndigheter. Kunskapsunderlagen om fysiska kustprocesser och sedimentdynamik kopplades till de befintliga skydden och översiktliga kvalitativa bedömningar om kustprocessernas och sedimentdynamikens betydelse för val av åtgärder gjordes. Arbetsgruppen tog fram och modifierade kart(GIS)-skikt som är, eller inom en snar framtid kommer att bli, tillgängliga för målgruppen via

kartvisare på SGUs och SGIs hemsidor. Resultat från arbetet presenterades under SGIs kustmöte i oktober.

Framtaget kunskapsunderlag kan användas vid lokalisering och utformning av erosions- och översvämningsåtgärder under nuvarande och framtida havsnivåer samt för att göra prognoser av erosions- och översvämningsrisker för olika kustområden. Därigenom kommer beslut om skyddsåtgärder för kusten att bli mer långsiktigt hållbara och konsekvenserna av högre framtida havsnivåer mindre.

Resultaten kommer att redovisas i en rapport som publiceras i januari och tillgängliggörs via SGUs webbplats. De kommer även presenteras på den Regionala Kustsamverkan SkåneHallands stormöte i mars 2021.

Vägledning för att identifiera och hantera klimatrelaterade risker i översiktsplanering

Deltagare: Länsstyrelsen Stockholm (sammankallande), SMHI, MSB och Länsstyrelsen Västra Götaland

Arbetsgruppens syfte var att stärka aktörer i samhället genom att utveckla kunskap och data, öka engagemang och sprida kunskap i samhället och verka för förbättringar av ramverk och styrmedel samt att stärka medverkande myndigheter genom kompetenshöjning.

Arbetsgruppen utvecklade, med stöd av en konsult, ett metodstöd till kommuner och länsstyrelser i syfte att underlätta arbetet med att implementera den nya skrivningen i Plan- och bygglagen om klimatrelaterade risker i översiktsplaneringen. Fokus ligger på hur processen kan läggas upp inom den kommunala verksamheten och vilka underlag som bör beaktas. Kommunernas behov fångades upp via intervjuer med enskilda kommuner samt genom ett digitalt heldagsseminarium, till vilket kommunernas översiktsplanerare och klimatanpassningsansvariga bjöds in. Arbetet presenterades vid en konferens anordnad av Sveriges kommuner och regioner i oktober.

Förhoppningen är att metodstödet ska bidra till att uppnå lagstiftarens intentioner med tillägget i Plan- och bygglagen och därmed öka takten i klimatanpassningsarbetet på den lokala nivån. Genom att kommunen presenterar en relevant syn på klimatrelaterade risker i översiktsplanen skapas förutsättningar för en bredare förståelse bland berörda aktörer, inte minst kommuninvånarna. Metodstödet utgör vidare ett verktyg för länsstyrelsens samordningsuppdrag inom klimatanpassning och inom samrådsprocessen för översiktsplanerna. Det kan även vara användbart för andra aktörer som behöver skapa sig en tydligare bild av klimatrelaterade risker i den byggda miljön.

Rapporten ska formges och publiceras. Länsstyrelserna i Västra Götaland och Stockholm planerar seminarier för att presentera underlaget för kommunerna under våren 2021.

Ett helhetsperspektiv inom klimatanpassning med fallstudie Klarälvområdet

Deltagare: Länsstyrelsen Värmland (sammankallande), SGI, SMHI och Trafikverket

Arbetsgruppens syfte var att stärka aktörer i samhället genom att utveckla kunskap och data och öka engagemang och sprida kunskap i samhället samt att stärka medverkande myndigheter genom informationsdelning och kompetenshöjning.

Arbetsgruppen genomförde tre workshops med nationala, regionala och lokala aktörer. Vid den första workshopen togs scenarier fram, för vilka en modellering av flöde, sedimenttransport och sedimentkoncentration upphandlades. Vid den andra workshopen arbetade deltagarna med backcasting och målbild för att identifiera gemensamma intressen, mål och lösningar. Vid den tredje workshopen diskuterades resultatet av modelleringarna och påverkan på representerade intressen, sakområden och geografiska områden. Länsstyrelsen Värmland informerade löpande om arbetet i arbetsgruppen via fyra nyhetsbrev och genom ett hålla presentationer på ett antal möten som andra aktörer höll i.

Genom arbetsgruppen har deltagarna fått bättre insyn i varandras uppdrag och en ökad förståelse för vikten av att arbeta med klimatanpassning i ett helhetsperspektiv. Flera aktörer i fallstudiegruppen har uttryckt att det finns ett behov av att fortsätta träffas och samarbeta. Ett konkret resultat av arbetsgruppens arbete är att helhets- och upp- och nedströmsperspektiv kommer att integreras i arbetet med översvämningdirektivet.

Resultat kommer att sammanställas under våren 2021 och ett webinarium anordnas. Detta hanns inte med under 2020 som planerat på grund av personalbortfall.

Geodata för klimatanpassning – Metadata

Deltagare: Lantmäteriet (sammankallande), MSB, SGI, SMHI, SGU och länsstyrelserna samt Boverket och Statens fastighetsverk som referens

Arbetsgruppens syfte var att stärka aktörer i samhället genom utveckling av kunskap och data samt att stärka medverkande myndigheter genom kompetenshöjning.

Arbetsgruppen upphandlade en konsult för projektledning och genomförande av uppdraget. Möten och workshops hölls med arbetsgruppen, inklusive tre halvdagar då en pilot genomfördes för att testa framtagna rekommendationer kring metadata. Under hösten genomfördes även möten med representanter från Havs- och vattenmyndigheten, Riksarkivet och Lantmäteriet. Arbetsgruppen utvecklade rekommendationer kring implementering.

Framtagna rekommendationer har gett goda förutsättningar för att arbeta vidare med frågeställningarna. Arbetet har även inneburit att ingående myndigheter i arbetsgruppen har höjt sin kompetens inom området genom att klargöra förutsättningar och skapa samsyn.

Under januari 2021 ska den framtagna rapporten publiceras på Lantmäteriets webbplats samt spridas till intresserade. Ett slutseminarium kommer att hållas den 20 januari och inbjudan har gått ut brett. Under januari 2021 kommer arbetsgruppen att diskutera hur man på bästa sätt kan gå vidare med framtagna rekommendationer.

Vattenuttag – nationell prioritering av informationshämtning

Deltagande parter: SGU (sammankallande), SMHI, Länsstyrelsen Gotland och Havs- och vattenmyndigheten

Arbetsgruppens syfte var att stärka aktörer i samhället genom att verka för förbättringar av ramverk och styrmedel samt att stärka medverkande myndigheter genom informationsdelning.

Arbetsgruppen sammanställde en lista med beskrivning av potentiella datakällor för direkt eller indirekt information om vattenuttag. Användbarheten för de olika datakällorna på listan bedömdes av 20 länsstyrelser.

Listan med datakällor kan användas av länsstyrelserna för att identifiera okända och kända vattenuttag inför tillsyn. Tillsynen ska leda till identifiering och bekräftelse av vattenuttag samt egenkontroll för verksamhetsutövaren på vattenuttaget. Med ökad kunskap om var vattenuttag sker samt hur mycket vatten som tas ut kan Sveriges vattenresurser planeras och vattenbalanser i olika scenarion, inklusive klimatförändringar, beräknas. Krav på register över vattenuttag ställs också av EU-kommissionen inom vattenförvaltningen.